

II.

KAPODISZTRIASZ GRÓF⁶ KRITIKÁJA

Kapodisztriasz grófnak a Jón államok jelenlegi helyzetéről szóló bizalmas emléktetője Bathurst gróf öxellenenciájának címezve

Az 1815 november 5-i egyezmény

1-2. A Jón-szigetek független és szabad államot alkotnak - Nagy Britannia közvetlen és kizárólagos védnöksége alatt. A szerződő hatalmak lemondanak a szigetekre vonatkozó valamennyi jogaikról. Kötelezik magukat arra, hogy garantálják a jelen szződés pontjait.⁷

3-4. A Jón-szigetek a nagyhatalmak beleegyezésével egy új Alkotmányt kapnak, ám mindaddig, ameddig az nem lép életbe, a jelen alkotmány továbbra is hatályban marad azokat a változtatásokat leszámítva, amelyeket a Király a tanáccsal együttműködve eszközöl. Az új alaptörvényt az Alkotmányozó Nemzetgyűlés fogja megalkotni; ennek

⁶ Kapodisztriasz, Joannesz Antoniosz (1776 - 1831), olaszosan Capo d' Istria, Korfun született, orvosi végzettséget szerzett, majd politikusi pályára lépett. 1800-ban Kefallónia és Ithaka kormányzója lett, az orosz-török fennhatóság idején a szigetek kül-és belügyminisztere is volt. A tiltsi béke után visszavonult, de 1809-ben Pétervárra költözött, és 1811-ben már Sándor cár bécsi követe volt. Résztvett a bécsi kongresszuson és ott volt a két párizsi béke megkötésénél is. 1816-tól Nesselrode mellett, államtitkárként vett részt a külügyek irányításában. Befolyását arra próbálta felhasználni, hogy a Jón Egyesült Államok státuszában rejtő lehetőségeket kihasználva támogassa a görög függetlenségi törekvéseket. Miután ezt nem támogatta a cár sem, 1822-ben lemondott és Svájcba ment, onnan szervezte a görög felkelők támogatását. 1827-ben őt választották meg az Első Görög Köztársaság elnökének.

⁷ Ennek értelmében a Hét sziget egyetlen egy szabad és független Statust formál - az angol uralkodó védelme alatt Egyedül az angolok joga, hogy a várakban és a városokban helyőrséget állomásoztasson, míg a helybéli katonaság szintén angol vezénylet alá rendeltetett.

az összehívását és ügymenetét viszont a Védnök IIatalom megbízottja fogja meghatározni.

5-6 Az angol csapatok el fogják foglalni a Szigetek erődítményeit. Az erődítményekkel és a bennük állomásozó garnizonokkal kapcsolatos minden kérdést a Jón kormánnyal kötendő különegyezmény fog szabályozni. Ez az Egyezmény rendelkezik majd az angol és a Jón kormánycsapatok között létesítendő kapcsolatokról is. Az ország csapatai angol parancsnokság alá helyeztetnek.

7 A Szigetek kikötői polgári és katonai jog szempontjából egyaránt brit fenntartás alá kerülnek. A Jón lobógó független és szabad állam jelképeként ismertetik el. A külföldi hatalmak a Jón kormány mellé akkreditálhatják kereskedelmi megbízottaikat és konzuljaikat.

Észrevételek az 1815. november 5-i egyezményről

E szerződés kikötéseinek eredményeképp:

1. A Jón szigetek függetlensége feltételes. Nagy-Britannia védnökség alá helyezte őket. Ezt a kötelezettséget számukra azon jogosítványok biztosítják, amelyek világosan és félreérthetetlenül megállapítottak az egyezményben – bírván a szerződő hatalmak garanciáit.

Jogaik a következők:

Az ország csapataival közösen helyőrséget állomásoztatni a szigetek erődjeiben, egy kormányuk által kötött Egyezmény értelmében.

Különös figyelmet kell szentelni a szigetek belső szervezetének: itt konkrétan azon formák szabályozásáról van szó, amelyek alapján egy Alkotmányozó Gyűlést kell összehívni, illetve a Gyűlés által kidolgozott Alkotmánylevél engedélyezésének szabályozásáról.

A védnök hatalomnak a pártfogolt népre vonatkozó minden hatalma csak ezen a két jogon alapul, és csak ezekre a feladatokra korlátozódhat.

2. A polgári kormánynak az új Alkotmánylevél kihirdetéséig a status quo alapján kell maradnia, és a jogerős intézmények minden ereje és érvényességi köre addig az időpontig érvényes.

Fz a rendelkezés meghatározta a Megbízott Lord számára azt a módot, ahogyan az Alkotmányozó Gyűlést össze kellene hívnia. Az új

választásokat csak a régi törvények alapján irányíthatná. A szigetek igazgatási és alkotmányos rendjében eszközölt minden újítás, amelyet Campbell tábornok⁸ a november 5-i szerződés előtt hozott, ezen szerződés aláírása és megerősítése után érvénytelennek tekintendő.

Valójában, ha jogerős intézményekről beszélünk, úgy a szerződő hatalmak egyáltalán nem fogadhatják el azokat az önkényes cselekedeteket, amelyek révén Campbell tábornok a szigeteken hatalmát gyakorolta: vagyis a teljes törvényhozói és a legfelső szintű igazgatási hatalmat.

A szerződés jogerősnek tekintí a szigetek által 1803-ban elnyert Alkotmányt, amit maguk a franciák is elfogadtak: azt az alkotmányt, amely az 1815. november 5-i szerződés aláírásakor – így a tárgyalások idején – még valamennyi szigeten érvényben volt mint a polgárok jogait és a közhatalmak természetét meghatározó okmány, mely Korfun még az idő tájt a maga teljességében működött.⁹

Az 1817. május 2-án kelt Alkotmánylevél kivonata

I. Fejezet 4. és 7. Cikkely. – A Jón Városok Egyesült Államainak polgári kormánya a Parlamentnek nevezett, 40 tagú, választott gyűlésből, a 6 tagú végrehajtó Szenátusból és a bíróságból fog állni.

9., 10. és 11. Cikk. – A kormányzat minden tagját öt évre fogják választani; a képviselőket a nemesek közül, a szenátorokat a képviselők közül; a bíróság egyszerűen csak a végrehajtó hatalom egyik ága lesz, a bírakat pedig a Szenátus nevezi ki.

18. Cikk. – A katonai parancsnokság kizárólag a Főbiztos Lord fennhatósága alá tartozik.

19. Cikk. – A Parlament összehívásának és elnapolásának joga a Megbízott Lordhoz tartozik, feloszlatnia azt csak a Királynak lehet.

⁸ A megszálló angol csapatok főparancsnoka.

⁹ A szigeteken Campbell egyéb intézkedéseket hozhatott, de Korfu csak Napóleon lemondása után kapitulált.

XII. Fej. 2. Rész 1-7. Cikk. – A Főbiztos Lord a meghatározott rendszer alapján nevezi ki a Szenátus elnökét és tagjait; a kinevezések joga minden egyéb ügy vonatkozásában teljességében a Főbiztos Lord hatáskörébe tartozik.

VII. Fej. 1. Rész 14. Cikk. – A Szenátus elnökét csak a Főbiztos Lord jóváhagyásával lehet hivatali kötelezettséggel való visszaéléssel vádolni. A Szenátusban a kezdeményezés joga egyedül az Elnököt illeti meg. Ugyanakkor a Szenátus tagjainak joguk van az ülés során egyetlen alkalommal szóbeli előterjesztést tenni, ám kizárólag az Elnöktől függ, hogy napirendre tűzi-e azt, vagy sem. Az Elnök részéről történő visszautasítás esetén a szenátor – ha társai közül akár csak egynek támogatását is élvezzi – az indítványt a Megbízott Lord elé terjesztheti, ki belátása szerint dönt.

XI. Fej. 3. Rész 8-9. Cikk. – A Szenátus – a Megbízott Lord beleegyezésével – nevezheti ki a Minisztereket, szám szerint hármat, a három ügykör, a közügyek, a politikai ügyek és a pénzügyek élére; minden miniszternek lesz egy titkára; a közügyek irányítóját azonban – aki brit alattvaló is lehet – a Megbízott Lord fogja kinevezni.

A Szenátus egyetlen határozata sem érvényes a titkár aláírása nélkül.

14. Cikk. – A Szenátusnak kezdeményezési joga van a Törvényhozó Gyűlésen, de a Megbízott Lord korlátlan vétőjoggal rendelkezik. A Király – a kihirdetéstől számított egy éven belül – érvénytelenítheti a törvényeket.

XI. Fej. 16. Cikk. – A Törvényhozó Gyűlés nyári szünete idején, a következő ülésig, a Szenátus a Megbízott Lord jóváhagyásával hozhat törvényerejű rendeleteket.

Törvényhozó Gyűlés

III. Fej. 2. Rész 3-4. Cikk. – A Törvényhozó Gyűlés 11 állandó tagból fog állni. Tagjai: az Elnök, 5 személy az utolsó Szenátus tagjai közül, a szigetek 5 Kormányzója és 33 választott képviselő. Ez utóbbiakat a szigetek választási testületei delegálják a Tanács által kiválasztott 70 jelölt közül.

20. Cikk. – A kormányzók állítják majd össze a Választási Bizottságok tagjainak listáját, törölve e listáról a választójogukat elvesztetteket és hozzáírva azokat, akik közben szert tettek arra, ámár csak a szavazatok összesítésére jogosultak. Az eredményt szóban fogják kihirdetni. A kormányzók formai hiba esetén feloszlatják a Választási Bizottságokat. Szükség esetén maga a Szenátus fogja kinevezni a Törvényhozó Gyűlés tagjait.

III. Fej. 3. Rész 10–11. Cikk. – A Törvényhozó Testületnek 2 egyenrangú titkára lesz, akik közül az egyiket, aki brit alattvaló is lehet a Megbízott Lord nevezi ki; továbbá semmilyen szóbeli döntés nem törvényes addig, ameddig nincs leírva és a titkárok kézjegyével hitelesítve.

15. Cikk. – A Törvényhozó Gyűlés tagjai csak olyan előterjesztést intézhetnek a Szenátushoz, amit előzetesen a Lordnak is bemutatnak.

32. Cikk. – A Gyűlésnek csak a rendes költségvetési kiadásokba lesz lehetősége beleszólni. A rendkívüli kiadásokról a Szenátus hoz döntést.

35. Cikk. – A Gyűlés belső funkcióinak szabályozására vonatkozó rendelkezéseket a Megbízott Lord hagyhatja jóvá.

Minden tisztségviselő – bírák esetén nem különben – kinevezése és elbocsátása a Főbiztos Lord által történik.

A Magas Igazságügyi Törvényszéket – amelynek mindenféle eljárásban és bűnügyben joga van ítéletet hozni, és amely az eljárásokhoz szükséges változtatások tekintetében is rendelkezéseket hozhat – az új Törvénykönyv jóváhagyásáig két jón és két angol bíró, a Szenátus elnöke és a Megbízott Lord fogja alkotni. Egyenlő szavazatszám esetén a Lordot illeti meg a döntés joga. Ez a Törvényszék brit vagy jón alattvalót is megbízhatja azzal a feladattal, hogy nevében a különböző szigeteken döntést hozzon. A Törvényszékre büntetést kiróni vagy ítélni felette a Megbízott Lord jóváhagyása nélkül nem lehet.

A Lord minden elítélt büntetését felfüggesztheti. A Király, és időnként a Szenátus is kegyelmet adhat.

A Lord feladata a felső szintű rendőrségi funkciók gyakorlása, valamint a hajózás, az egészségügyi igazgatás, a posta és a könyvnyomtatás felső irányítása.

A megbízott Lordnak be kell mutatni a lakosok Királyhoz vagy Államtitkárhoz intézett felterjesztéseit, így csak általa lehet továbbítani azokat.

A Lord saját belátása szerint csökkentheti vagy növelheti a szigeten állomásozó angol csapatok számát.

A Szenátus a megbízott Lord jóváhagyásával szabályozza a behajtandó követeléseket, az igazgatási, valamint a közösségi jövedelmek felhasználását.

Törvényt alkotnak az állampolgárság elnyeréséhez szükséges feltételekre, a helybenlakás idejére és módjára vonatkozóan.

Egy ad hoc¹⁰ jegyzék alapján kaphatnak állampolgárságot a brit alattvalók, mint más idegen alattvalók is, tekintet nélkül arra, hogy mennyi ideje laknak a szigeten.

Minden miniszteri felelősség megszűnt.

Észrevételek a május 2-án aláírt Alkotmánylevélhez

Ahelyett, hogy azokra a törvényekre alapozta volna ezt az Alkotmánylevelet a Védnök Hatalom Képviselője, amely a szigetek hajdani politikai és államigazgatási hatalmát meghatározta, jobbnak látta saját elképzeléseit előtérbe helyezni. Következésképpen:

1. A szigeteken mint jogerős Intézményt veszi tekintetbe a háború alatt szilárdan megalapozott brit katonai hatalmat;

2. Elindítja a Hét Sziget képviselőiből álló jón Szenátus felosztatásának a folyamatát, és ünnepélyesen kijelenti, hogy ostobák és romlottak a Szenátus tagjai közül azok, akik szembehelyezkednek ezzel a törvénytelen és önkényes intézkedéssel (Maitland tábornok 1816. május 22-i nyilatkozata, és a hozzászolt iratok)¹¹.

Az ugyanabban az évben, május 29-én kiadott nyilatkozatában közli, hogy Őfelsége, a Király, tanácsában jogos intézményként ismerte el a

¹⁰ Az eredeti szövegben is így szerepel.

¹¹ Az eredeti szöveg hivatkozik így rá.

szigeteken a békeszerződés aláírása idején létrejött kormányokat, és tudja ugyan, hogy a háború idején Campbell tábornok angol katonákból hozta létre a szigetek döntőbíróóságait, de azt is láttuk: a szerződés 4. cikkelye kimondja, hogy az új Alkotmánylevél jóváhagyásáig és tényleges hatályba lépéséig ezek az Intézkedések érvényben maradnak.

A Fenséges Királyi Tanács határozatait a Régensherceg tette közé a szigeteken 1816. május 29-i kiáltványában, amelyben kimondták:

Hogy a szerződés aláírása idején hivatalban lévő Kormányok érvényben maradnak a szigeteken. Kétkelünk abban, hogy a jelenlegi Alkotmány, azaz a jelenlegi Kormányzóságok fenntarthatóak lennének; és egyébként is kik voltak a jelenlegi kormányzók? Angol katonák, akik saját kezükben összpontosítottak minden hatalmat – beleértve az igazságszolgáltatást is .

De fogadjuk el egy pillanatra ezt az erőszakos direktívát és szerződéslevelet. Megkérdezzük, hogy milyen jogcímen és milyen elv szerint ismerhették el ezt mint alkotmányos hatalmat vagy mint jogerős intézkedést a régi Szenátus tagjai közül azok az emberek, akik soha nem szállták szembe a Megbízott Lorddal, ha a Hét Sziget Szenátusa valóban munkában állt akkor, amikor a brit csapatok Korfura érkeztek, és a Megbízott Lord szerint e szenátus törvényellenes intézmény volt; hogyan erősítették meg néhány tagot a testület tagjai közül hivatalukban; megbízván őket a Korfui Szenátus nevében, egy sosem működő intézmény tagságával, hogy a törvényesség látszatát biztosítsák minden intézkedésnek, amit az új Alkotmánylevélben szentesíteni akartak:

3. A lelkek ily módon történt „felkészítése” után a brit megbízott 1817. január 7-én napvilágot látott nyilatkozatában ideiglenes tanácsot nevezett ki és egyúttal bízott meg egy olyan új Alkotmánytervezet kidolgozásával, amely saját nagyságának dicsőségére hívatott

A Tanácshoz intézett értekezés azt tartalmazza, hogy a Brit Megbízott elmagyarázza a november 5-i szerződés értelmét, és ezzel egyidejűleg a tanácsstagok tudomására hozza: nem szándékozik vitába szállni azokkal, akik az övétől eltérő módon értelmezik a szerződés kikötéseit.

Anélkül, hogy ehelyütt megismételnénk a szerződéshez csatolt teljes magyarázatot, elég azt elmondanunk, hogy van az értekezésben egy részlet, ahol érezni lehet, hogy Ófelsége a Brit Uralkodó korlátlan hatalommal rendelkezik a Jón városokban.

Ennek az egy éve keletkezett értekezésnek az a fő mondanója, hogy a szerződés valamennyi záradéka előnyös a szigetek lakói számára.

De szükség van-e vajon a szerződés magyarázatára? És ezen esetben a szerződő felek egyetlen tagja jogosan vállalja-e magára – a többiek nélkül – a magyarázkodást?

4. Miután az 1817. május 11-i nyilatkozat 29 főben határozta meg a képviselők számát, és április 19-én nyilvánosságra hozták, miszerint a brit képviselő által eredendően kinevezett tanács tagjai fogják a képviselők egy részét alkotni, továbbá hogy ennek a tanácsnak az elnöke és a titkárai ugyanazokat a feladatokat látják majd el a Törvényhozó Gyűlésben is, a Megbízott Lord elrendeli: Meyer úr Kormányzósági titkár indítsa el a képviselőválasztást Korfu szigetén. Leveléhez egy listát csatol a jelöltek-ről, és kizárólag közülük lehet képviselőket választani. Az eljárás a többi szigeten is ugyanez, miközben a legszembetűnőbb, hogy a képviselők zöme azok közül az előterjesztett jelöltek közül került ki, akik csak a szavazatok kisebbsik hányadával bírnak. A történeteket nagyon könnyű lesz bizonyítani a választási gyűlések jegyzékeinek megvizsgálása során.

5. Az így összeállított alkotmányozó gyűlés elfogadta a Főbiztos Lord és a Legfőbbnek titulált Tanács által előterjesztett Alkotmánylevelet.

Ez az okmány számos részt, fejezetet és cikkelyt foglal magában, és lényege a következőkben foglalható össze.

A Főbiztos Lord korlátlan hatalommal kormányozza a Jón Államokat, és semmilyen felelősséggel nem tartozik sem az általa képviselt védnök hatalomnak, sem annak a pártfogolt népnek, amelynek sorsáról dönt.

A szigetek kormányzása abszolút hatalommal történik, mivel a Főbiztos Lordtól való függésen túl a kormány hatalmának alkotmányos gátja nincsen. Nem felelős a védnök hatalomnak, hisz' számára az Alkotmánylevelél teljhatalom gyakorlását tette lehetővé. Nem felelős többé a pártfogolt népnek, mert a közméltóságokat, melyeknek feladata a

közösség érdekeinek és jogainak gyakorlása, így az ezen elvekért való jótállás lenne, a Főbiztos Lord által kiválasztott, fizetett és elmozdítható hivatalnokok töltik be.

További megjegyzések

Mindaz, amit fentebb kifejtettünk, egyértelmű és egyúttal lesújtó bizonyítéka annak, hogy az 1815. november 5-i egyezményhez csatolt záradékokat korántsem a szigetek számára előnyös feltételekkel határozták meg, sőt azokat inkább megkerülendő kellemetlenségként, semmint tiszteletben tartandó jogi kötelekként tartották számon.

A 6. cikkelyben jogot biztosítanak a szigetek kormányának arra, hogy – az ország bevételeivel arányosan számolva – egyezzen meg a Védnök Hatalommal az erődök fenntartásáról és a helyőrségek fizetésének módozatairól, ám ezt a Főbiztos Lord és a Legfelsőnek titulált Tanács a bemutatott Alkotmánylevélben nyíltan megszegte. Semmilyen megállapodást nem kötöttek erre vonatkozóan, miközben az Alkotmánylevél 7. fejezete 2., 3. részének cikkelyei azt a jogot biztosították a brit erők Parancsnokának, hogy növelje a csapatok számát és szabályozza a rendkívüli katonai kiadások összegét.

Kérdés persze, hogy ha a Védnök Hatalom hivatalnokai révén mostanáig ellenőrzés nélkül irányította az adminisztrációt, akkor az ország vezető pénzügyi körei komolyan vehetik-e, hogy a védnök állja helyettük az ott állomásozó csapatok költségeit. Kérdés persze: ha a csapatok létszáma tényleg csak 3000 fő, akkor a 7. fejezet, 2.rész, 2. cikkelyének homályosan értelmezhető megfogalmazása jogalapul szolgálhat-e a jelzett létszámot meghaladó csapatok költségeinek kifizetésére, amennyiben az Alkotmánylevél szellemében szükségesnek tartják felállításukat.

Az 1817. május 2-i Alkotmánylevélen nyugvó rendszer működése a szigeteken

Vajon a Hét Sziget lakói elégedettek-e jelenlegi sorsukkal? Hogy pártatlanul dönthessen az ember, vennie kell a fáradságot arra, hogy tanulmányozza a Hét Szigetet a Velencei Köztársaság fennhatósága idején, azt, amit saját követeik és miniszterei révén, hosszú tárgyalások árán el tudtak érni az 1800-as konstantinápolyi békében¹², és ebből adódóan azt az időszakot, amikor Oroszország teljesebben élhetett a szigetek fölötti védnökség lehetőségeivel, valamint az 1817. május 2-i Alkotmánylevél által lezárt időszakot, ha a Védnök Hatalom igazságszolgáltatása törvényesnek és megingathatatlannak ismerné el ezt a szerződést.

Az elégedetlenség általános, de miért is ne lenne az?

Ha mindig az ország érdekei által vezetett vagyonosok osztályára tekintünk, miért hitték volna ők azt, hogy elveszítik korábban élvezett – egyébiránt ünnepélyes szerződésben biztosított – jogukat, amelyeket Európa első hatalmai garantáltak? És ha figyelmünket a népre irányítjuk, hogyan fogadhattak el egy olyan igazgatási rendszert, amelyik újabb adókat vet ki rájuk és hajt be rajtuk, kétszeresét az általuk korábban fizetettnek? Ezenfelül az igazgatási rendszer a leghatalmasabbak kezében van, és ez ama terület, hol a függőség révén méginkább érezhető az idegenek uralma – többek között nagy összegű kifizetések és ügyvitelbeli tapasztalatlanságok okán.

Az alábbiakban csupán a leginkább figyelemre méltó kérdések áttekintésére szorítkozunk

1. Az 1817. május 2-i Alkotmánylevél az 1815. november 5-i szerződés teljes megszegése. A Hét Sziget lakói nem reménykedhettek-e hát abban, hogy a Brit Uralkodó kormánya visszavonja ezt az

¹² A béke következtében kerültek orosz-török fennhatóság alá a szigetek. Ez az időszak a tiltsi békéig tartott.

Alkotmánylevelet és egy más szellemével cseréli fel az említett szerződést?

Ellenkező esetben a szerződést aláíró Hatalmak nem térnének-e vissza közösen gyakorolt jogaikhoz és szándékaikhoz a szigetekben, hiszen jogaikról és követeléseikről csak a november 5-i szerződés összes rendelkezésének garantálása esetében mondtak le. Márpedig egy rendelkezés garanciája jövőbeli maradéktalan végrehajtásában rejlik.

2. A május 2-i alkotmánylevél a szigetek kormányzósága által meghatározott hatalmak képviselőit minden felelősség nélkül nevezi ki, minden hatalmat a Főbiztos Lord kezébe helyez, tekintélye pedig arra is feljogosítja, hogy se a Védnök hatalom, se a támogatott nép felé számadással ne tartozzon.

Ha ezt az Alkotmánylevelet a Brit Parlament tudomására hozzák a jón nép tiszteletteljes fogadalmainak és panaszainak kíséretében, a nép nem reménykedhet-e abban, hogy oltalmat nyer?

Miért ne tehetné meg azt – ha a Kormány megtagadja alázatos kérése teljesítését –, hogy érvényt szerez annak, mit bizalmas közléssel hoztak tudomására.

3. A Hét Sziget egész népe örömmel, mintegy önálló létük zálogául tekintené ezt az intézkedést.

Néhány feltétel teljesülését, mint a november 5-i szerződés által biztosított szabadságot és függetlenséget, s mindenek felett a polgári és politikai jogok gyakorlását megígérték neki, egy olyan népnek, amelyet nem győztek le, és amely nép politikai és nemzeti létének birtokában volt.

A május 2-i Alkotmánylevél által meghagyott jogcímek nem felelnek meg azon jogok gyakorlásának, amelyek meg kellene hogy illessék és amelyek nem illetik meg a Szigeteket, holott a május 2-i Alkotmánylevelet alaptörvénynek lehet tekinteni.

Ha ezeket a törvényeket hódítás jogán érvénytelenítették volna, úgy a legyőzöttek minden szerencsétlenségük bizonyítékát látnák abban. De ezeket a jogokat ünnepélyes szerződésben erősítették meg, és a Védnök Hatalom kötelezte magát arra, hogy betartja és betarttatja azokat; akkor hogyan lehetséges, hogy a jónok másképp látják ezt, és a május 2-i Alkotmánylevélben saját polgári létük sírját veszik észre?

4. A polgári létről beszélve sem a szabadságot, sem a teljes függetlenséget, sem a szuverenitást nem követeljük. A Jón Nép soha nem rendelkezett ilyen magasztos elhatározásokkal. Védnökség alatt állt; mégis minden belügyére vonatkozóan (az 1800-as szerződés és az 1803-as alkotmány alapján)¹³ szabad és függetlén államot alkotott. Ez kétségbevonhatatlan történelmi tény, és csak ennek figyelembevételével lehetett megkötni a november 5-i szerződést. A szerződés kitételei világosak voltak: egyetlen kérdést sem hagytak nyitva. Ezt a fejezetet megtárgyaltuk. Az eddigiekhez csupán annyit tesszünk hozzá, hogy a 3. cikkely kimondja: Őfelsége a Brit Uralkodó különös figyelmet fog fordítani a Jón Államok törvényeire és irányítására.

Márpedig a megkülönböztetett figyelem nem azt jelenti, hogy a védelmet élvező Nép jogait roppant alaposan meghatározzák, és emellett idegeneknek adható állampolgárságról rendelkeznek. Megkülönböztetett figyelmet fordítani valamire még kevésbé jelentheti azt, hogy kinevezés útján töltik be az összes hivatalt, hogy minden hatalmat a védnök korlátlan rendelkezési jogába utalnak át, hogy a hivatalok legnagyobb részét brit alattvalók számára tartják fenn, hogy az ország pénzügyeit ellenőrzés nélkül irányják, hogy a fejlesztéseket – a helyi viszonyok, illetve a lakosság ismeretének hiányában – pusztán a jog erejével bonyolítják le, végül hogy eltávolítják a helybélieket a hivatalokból, hogy azután megalázóan alacsony segélyekkel lássák el őket, miközben a nyereségeket olyan külföldieknek szolgáltatják, akik saját szülőhazájukban nehezen biztosíthatnák életfeltételeiket. Hihetjük-e, hogy ez az állapot sokáig elviselhető?

5. A szigetek annyit fizetnek hozzájárulásként a rájuk vonatkozó kiadásokból, mint még soha, és lakóik nem részesülnek az innen befolyó jövedelmekből, sem áldozatuk arányában, sem a november 5-i szerződés által meghatározott mértékben.

¹³ A szerződés a szigetek bitoklására vonatkozó orosz-török megegyezést jelentette; az alkotmány is ezen hatalmak védnöksége idején született.

A szigetek pénzügyi irányítása a következő módon történik: a brit Kincstárnok, ki a korona letéteményese, általános ügyintéző, egyúttal pedig főhivatalnok is. Ő e két feladatkört egynek tekinti; a pénzügyi vezetés jón főtisztviselőit a Védnök Hatalom csak a bizalmát élvező személyek közül választja, és nem hozza a jónok tudomására állampénztárak bevételeit és kiadásait.

Ha az Alkotmánylevél 6. fejezet, 1. rész 1-12. cikkelyében felvetett problémára keresnénk a választ, rájöhetnénk arra, hogy míg a helyi pénzügyi képviselők a Főbiztos Lord által kinevezett általános kincstárnoktól függenek, addig a Szenátus és a Parlament szintén a Főbiztos Lordtól függ, és semmiféle biztosítékot nem adtak a népnek bevételei törvényes használatához.

Észrevételek az 1817. május 2-i Alkotmánylevélhez

Ha a Hét Sziget lakóinak legnagyobb része ily módon dönthet jelenlegi sorsának alakulásáról, akkor miért a Megbízott Lord által a szigetek képviselőiül és hivatalnokaiul választott személyek írták alá a május 2-i Alkotmánylevelet? Miért sürgették annak jóváhagyását? Miért hagyták magukat kihasználni? És végül -- a Tanácsosok kivételével -- miért nem fűzött az Alkotmánylevélhez egyetlen szervezet, egyetlen polgár érdemi megjegyzést? Az Alkotmánylevél nem ad nekik semmiféle jogot erre. A gesztusok, az alávetettség tudata és a lojalitással telített üzenetek, melyeket a szigetek képviselői és hivatalnokai számtalan alkalommal felterjesztettek a Megbízott Lord elé, nem szóltak a jelenlegi panaszokról.

Ennélfogva ezek a panaszok túlmutatnak egy maroknyi nagyratörő, nyugtalan és mozgékony polgár elhatározásán, végtére az emberek saját helyükön, a maguk módján nyugodtabb és visszafogottabb pártot alkotnak -- mintegy megelevenítve a nép szenvedését.

Oda lyukadtunk ki, hogy a nép el van nyomva. Az általunk felvetett bizonyítékokra nincs válasz. Ezek a problémák, illetve az idővel még hozzájuk adódók -- valamely hatékony gyógyír híján -- kínosan fogják

érinteni a Védnök Hatalom ügynökeit és a Hét Szigeten őket kiszolgálókat.

Hozzátevé mindéhez, hogy egyelőre a Hét Sziget tisztviselői egy olyan pártot képeznek, amelyik kész egy új rendszer esetén szembefordulni a britekkel, feltesszük a kérdést; melyik csoport képviseli inkább törvényes módon az országot? Azok a polgárok, akik nem menekültek el, de távol tartják magukat a közügyektől, akik nagy tekintélynek örvendenek, és a hivatalnokok már félnék feljelenteni őket.

De a hivatalnokok képesek-e még valamilyen szolgálatot tenni a Védnök Hatalomnak abban a pillanatban, amikor minden népszerűségüket elvesztették? És hogyan is őrizhetnék meg népszerűségüket, ha mértéktelen fizetségük ellenében – honfitársaik rovására – szó nélkül főt hajtának a Főbiztos Lord valamennyi kívánsága előtt. Mi több, ezáltal abba a teljesen lehetetlen helyzetbe kerülnek, hogy nem adhatnak szabadon és függetlenül hangot a véleményüknek. Nem részletezzük itt azokat a körülményeket, amelyek révén függő helyzetbe kerültek a Főbiztos Lord által, a május 2-i Alkotmánylevél aláírására választott személyek. ... De tartós lehet-e ez az alárendeltség? Egy kettős rendszerben egyáltalán nem lehet az. Formailag törvénytelen. Ez a kapcsolat semmiképpen nincs biztosítva, mivel az Alkotmánylevél pontjai szereznek érvényt neki. Az Alkotmánylevelet aláíró polgárokat pedig a Védnök Hatalom Megbízottja úgy terjesztette elő a választási gyűléseken, mint a megfelelő területek képviselőit, ahelyett, hogy a gyűlések törvényesen, az érvényben lévő alkotmány alapján, szabadon választották volna meg az Alkotmánylevelet jóváhagyó képviselőiket.

A Főbiztos Lord által kinevezett képviselők, a számukra kijelölt körzetek választói nevében egy nemlétező szavazásról beszéltek, tekintettel arra, hogy nem gyakorolhattak volna oly hatalmat, amellyel nem voltak felruházva. De ha felruházták volna őket eme hatalommal, gyakorolhatják-e azt a november 5-i szerződést megsértve? Hogyan lehet hát jelezniük válaszukat a Főbiztos Lord értekezésére a május 2-i Alkotmánylevél kapcsán? Ha elérnék a november 5-i szerződés egy részének támogatását, miért ne lehetne joguk formai és tartalmi vonatkozásban

érvényteleníteni azt az egyezséget, amely egy cikkely aláírása révén, a Szigeteket a Védnök Hatalom korlátlan fennhatósága alá helyezte?

De elfogadhatott volna-e egy ilyen cikkelyt Nagy-Britannia a november 5-i szerződést aláíró hatalmak egyetértése nélkül, és ha ez a beleegyezés szükséges a szerződés tartalmi és formai megsemmisítéséhez, miért ne ismerhetné el Nagy-Britannia a cikkelyek többségének végrehajthatatlanságát? Elismerésről beszélünk, mivel a Főbiztos Lord 1817. február 3-i értekezésében ez a hivatalos megfogalmazás.

A jelen helyzet enyhítésének módozatai az 1815. november 5-i szerződés kikötései alapján

Nem titkoljuk azokat a nehézségeket, melyekkel attól a pillanattól fogva szembe kell néznünk, hogy a Szigeteken az 1816-tól napjainkig történt eseményeket meg nem történtnek nyilvánították. Mi ezt egyáltalán nem kérdőjelezzük meg; de ha ismeri az ember a szerződést és annak kísérőszövege által megfogalmazott tényeket, és ha bekapcsolódik az igazság védelmében folytatott perbe, végül pedig ha emiatt az igazságosság visszaállítását szeretné elérni spontán kezdeményezésre, nem várva meg az események erejének kényszerítő hatásását, akkor könnyen lehetne:

1. Gyorsan enyhíteni a Hét Szigetet sújtó problémák nagyobb részén.
2. Ezzel egyidejűleg hangot kell adni annak, hogy az embereknek lehetőségük van a november 5-i szerződés rendelkezéseinek tökéletesen megfelelő belpolitikai helyzetet kialakítani a kis Államban.

Először.

Ami legtöbbet nyom a latban: az összes hatalom összpontosítása révén történő visszaélés, és az igazgatás minden ágának a Főbiztos Lord kezében való egyesítése.

Ez a hatalom ugyanannak a személynek a kezében összpontosul, akitől minden hivatalnoki cím is származik, vagyis minden közalkalmazotti kinevezés a Szenátus elnökétől kezdve a büntetőtörvényszékek legelső végrehajtóiáig bezáróan.

A Hét Sziget nemcsak korlátlan uralom alatt áll, hanem még azok alatt az alkalmazottak alatt is sínylődik, akik oltalom címén paráncsolnak neki. Hogy a hatalom ezen ügynökei csupán csak a Megbízott Lord szándékainak hűséges tolmácsolói, ezt feltételezni képtelenség. Valójában egyetlen ember sem tudná felderíteni a kis Állam ügyeit, annyira bonyolultak; és mégis a jelenlegi Főbiztos Lord megfontolhatja, hogy figyelmet szentel a Hét Sziget törvényeit, ügyintézését és igazságszolgáltatását érintő minden részletkérdésnek, mialatt ellátja a katonai parancsnokságot, a Máltai Kormányzóságot és a Mediterráneum területére vonatkozó brit felügyeletet.

A leggyorsabb és legüdvösebb megoldás az lenne, ha felmentenék Maitland tábornokot főbiztosi teendői ellátása alól a Szigeteken, és ezekkel a feladatokkal egy, a kormányhoz vagy a külügyi osztályhoz tartozó személyt bíznanak meg. Ez az új Megbízott azonnal megvalósíthatná a területek törvények és szabályok alapján történő irányítását. Az 1817. május 2-i Alkotmánylevélben megfogalmazott teljhatalom helyett más lehetőségeket biztosítanának neki. Önként lemondana a november 5-i szerződésben nyert jogosítványairól, ezeket a Jón Állam alkotmányos testületeinek engedné át, úgy, hogy közben fenntartaná magának a felügyeleti jogot. ...

Másodszor.

Ezeknek a dolgoknak az örökös megszüntetése jogi szempontból nem jelentene többet, mint törvényesen megtárgyalni a nemzet 1817. május 2-i Alkotmányra vonatkozó indítványát.

Maga az Alkotmánylevél (7. fejezet 7. rész 5. cikkely) szerencsére úgy tűnik, lehetőséget biztosít e módosításnak; de a módosítás csak akkor lenne törvényes, ha a szabad nemzet választási gyűlésein megválasztott Képviselők formálisan beleegyeznének abba, és ha a gyűlések által lennének feljogosítva e döntés meghozatalára.

Semmi sem oly könnyű, mint egy ily kívánatos eredmény előkészítése, hisz' anélkül, hogy visszatérnének a botrányos múlthoz, anélkül, hogy tönkretennék a jövőbeli kilátásokat, megtörténne az 1815. november 5-i szerződés kikötéseinek átfogó megvalósítása.

Megígérjük, hogy meghatározzuk a végrehajtás módzatait. A Védnök Hatalom új képviselője egy nyilatkozattal kérné fel a szigetek kormányzóit a választási gyűlések összehívására.

Ezeket a gyűléseket a megadott választási arányban hívnák össze, és a polgárok ítélnék arról, hogy ki érdemli meg a Védnök Hatalom és saját területük lakóinak bizalmát.

Megbízata kiterjedne a sziget rendkívüli képviselőire, és az alkotmányos intézmények javítására vonatkozó, saját jogkörében hozandó döntésekre. Feltételezzük, hogy a képviselők számának hét főben való korlátozása megfelelő; ennek alapján a következőképpen alakulnának az arányok:

2 fő Korfu; 2 fő Kefallónia; 2 fő Zante; 1 fő Santa Maura részéről.

Cérigó, Ithaka és Paxi szigetének választott gyűlései, az őket megillető arányban választhatnának a már meglévő többségi képviselők közé tagjaikat, mindegyik sziget abba a csoportba, amelyiket a legmegfelelőnek tartja arra, hogy érdekképviseletével megbízza.

Az ily módon megvalósított törvényreform értelmében a köztisztviselők a Főbiztos Lord keze alatt dolgoznának; a reformot a Védnök Hatalom, vagy saját megbízottai, vagy közülük az ezen tiszteletreméltó küldetéssel felruházott választott tagok hagynák jóvá. Abban az esetben, ha a Védnök Hatalom hasznosnak és alkalmasnak ítélné felvetésünket a rendkívüli képviselőválasztásra vonatkozóan, bátorokdnánk megjegyezni: a közvetlen kinevezés, vagy a választási gyűlések listáinak előterjesztése helyett – az eddigi gyakorlattól eltérően – méltányosabb lenne, ha kikötnék, hogy csak azok közül a képviselők közül lehet szabadon választani, akik a szavazatok többségét korábban elnyerték. Tehát, amint fentebb említettük, ez esetben minden sziget két képviselőt delegálhatna. A Választási Gyűlés szabadon kiválaszthatna 4 vagy 5 polgárt, közülük kettő a főbiztos választottja, ezáltal pedig jogerőssé válna az ország rendkívüli képviselőinek megválasztása.

Megismételjük, hogy számunkra e korlátozás tűnik a legkevésbé haszontalannak, mivel meg vagyunk győződve arról, hogy az engedéllyel megtartott választási gyűlések teljesen kielégítenék a Védnök Hatalom várakozását.

Itt befejezzük, abban a reményben, hogy az általunk javasolt egyszerű és könnyű módzatokkal minden olyan ellenérvre választ adtunk, amely továbbra is érvényben hagyná a Jón Szigeteket elnyomó szörnyű rendszert; egyúttal abban a hitben ringatjuk magunkat, hogy újabb bizonyítékát adtuk ama őszinte szándékunknak, amit avégett fogalmaztunk meg, hogy szülőföldünk polgári mivolta, boldogsága és jóléte kizárólag a brit kormány nagy bölcsességére és igazságérzetére legyen bízva.

III.

KAPODISZTRIASZ GRÓF LEVELEZÉSÉBŐL

Bizalmas levél Lord Bathursthoz
(Varsó, 1819 október 1/13)¹⁴

Bizalmasan átadtam V.E.-nek¹⁵ azokat a feljegyzéseket, amelyeket a Jón Szigetek jelenlegi állapotáról kért tőlem, és – adósságomat törlesztve – általa kérek elnézést. ...

A feladat, amit kettős cél elérése érdekében vállaltam fel, időt igényelt. Fáradásaim befejeztével munkám kegyes fogadtatást vár Öntől. Megtalálja benne a kendőzetlen igazságot; tudomására hozom a tényeket és figyelmen kívül hagyom a személyeket. Vizsgálataimról bizonyíthatóan tanúskodnak a közokmányok. Enélkül a megkérdőjelezhetetlen tanúság nélkül nem vállalhatnám a felelősséget. Vagyis semmi olyan feltételezésem nincs, amely ne felelne meg a hiteles dokumentumokban leírtaknak.

¹⁴ A két időpont a juliánusz és a gregoriánus naptár közötti eltérést tükrözi.

¹⁵ A szövegből csak annyi derül ki V. E.-ről, hogy az illető hölgy.